

Cuadernos CIEM,
III Certamen de Ensayo Masónico,
Primer Premio
IORDANIS POULKOURAS
The Founding of Greek Freemasonry

Για την αγγλική έκδοση:

ISSN: 2254 - 7711

© 2015 Centro Ibérico de Estudios Masónicos (CIEM)

Apartado 24 28891 – Velilla de San Antonio - Madrid (España)

<http://cienmas.org/>

Η Ίδρυση του Ελληνικού Τεκτονισμού

Μπορεί να προκαλέσει άραγε απορία η διαπίστωση ότι στον Ελληνικό χώρο δραστηριοποιούνται Στοιές στις αρχές του 18^{ου} αιώνα όταν ακόμα βρίσκεται κάτω από την Οθωμανική και Ενετική εξουσία; Μάλιστα! Δημιουργούνται σχεδόν ταυτόχρονα και συνυπάρχουν διαφορετικοί Τεκτονικοί Τύποι σε μια πολύ μικρή γεωγραφική περιοχή απομακρυσμένη από το Ευρωπαϊκό κέντρο των εξελίξεων.

Αυτό σημαίνει ότι το υπόβαθρο ήταν πρόσφορο για να ριζώσουν και να επιβιώσουν οι νέες ιδέες που δεν έφτασαν καινοφανείς σε ένα ξένο έδαφος αλλά περιπλέχτηκαν δημιουργικά σε ένα γόνιμο διάλογο με μια αρχαιότερη ντόπια παράδοση με την οποία μοιράζονταν πολλές κοινές μνήμες.

Ο ίδιος ο Δυτικός Εσωτερισμός ως ακαδημαϊκή έννοια -παιδί του οποίου είναι ο Ελευθεροτεκτονισμός – έχει τις ρίζες του στην Αλεξανδρινή περίοδο και στα κείμενα του Πλωτίνου και των Νεοπλατωνιστών που έδρασαν τόσο στην Αλεξάνδρεια όσο και στην Αθήνα και στη Συρία δηλαδή γενικότερα μιλώντας στα ανατολικά παράλια της Μεσογείου.

Οι ιδέες αυτές συμμετείχαν και συνέβαλαν στο συγκρητισμό του αρχαίου Ελληνικού πνεύματος με ποικίλες κοσμοθεωρίες και θρησκευτικές πεποιθήσεις (Χριστιανισμό, Αραβικό κόσμο, Καμπαλά κλπ).

Μεταδόθηκαν σε Ανατολή και Δύση μέσω της Ελληνικής γλώσσας που ήταν η lingua franca της εποχής, βοηθούμενο από το γεγονός ότι οι Έλληνες πέραν του πολιτισμού τους είχαν αναπτύξει ήδη από τα βάθη της αρχαιότητας, και πριν τον Μέγα Αλέξανδρο, στενούς εμπορικούς δεσμούς με τα βόρεια παράλια της Αφρικής, την Ασία, και τα Μεσογειακά παράλια της Ευρώπης.

Έτσι παρέμεινε και πέρα από τον Ελλαδικό χώρο η ανάμνηση μιας γνώσης που έφτασε στην μεσαιωνική Ευρώπη από την Ανατολή. Δεν είναι επομένως

περίεργο το ότι η ανάμνηση και η ανοχή απέναντι σε αυτές τις ιδέες επιβίωσε ισχυρά μεταξύ των Ελλήνων κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής και της Οθωμανικής εποχής.

Με αυτό τον τρόπο οι διωκόμενοι για τις «αιρετικές» τους δοξασίες έβρισκαν φιλόξενο καταφύγιο σε αυτούς τους τόπους. Άλλωστε, η ιερά εξέταση στην δίκη των Ναϊτών θεωρεί τέτοιο τόπο την Κύπρο, όπου επίσης θα βρει καταφύγιο ο σύντροφος του τελευταίου Μεγάλου Μάγιστρου de Molay, ο Geoffroy de Gonneville, που μαζί με επιζήσαντες Ναϊτες θα συνεχίσουν στην Ανατολή διαιώνίζοντας τον μύθο.

Επίσης η γνώση που προήλθε και είχε διασωθεί στην «Ανατολή» ήταν η βάση μιας κοινής παράδοσης που – για να θυμίσουμε τα πιο γνωστά παραδείγματα- θέλει τον Χριστιανό Ροδόσταυρο να ταξιδεύει στην Κύπρο και μετά στη Δαμασκό για να διδαχθεί, τους Ναϊτες να μνηθήκαν στην αρχαία γνώση στους Άγιους τόπους και τέλος τον Παράκελσο να δηλώνει ότι στην Κωνσταντινούπολη διδάχθηκε από έναν Έλληνα ιερέα τα μυστικά της φύσης.

Οι πρώτες Στοές

Στην Κωνσταντινούπολη λοιπόν και στην περιοχή του Γαλατά υπάρχουν πληροφορίες για τη λειτουργία της πρώτης Τεκτονικής Στοάς στην ανατολική Μεσόγειο γύρω στο 1726 εννιά χρόνια μόλις μετά την ίδρυση της Πρωταρχικής Μεγάλης Στοάς του Λονδίνου.

Δεν υπάρχουν στοιχεία για την Μεγάλη Στοά από την οποία εξαρτάτο ούτε διασώζεται το όνομά της, αλλά πολλοί Έλληνες λόγιοι αναφέρουν αυτήν την Στοά. Πιθανολογείται ότι απαρτιζόταν από Ευρωπαίους διπλωμάτες και εμπόρους κυρίως Γενουάτες που δρούσαν εκείνη την εποχή στην πρωτεύουσα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Αυτό επιβεβαιώνεται εν μέρει από το γεγονός ότι οι πρώτες επίσημες καταγγελτικές αναφορές από πλευράς Εκκλησίας εμφανίζονται σε κείμενα του 1745-1748 και όλες αφορούν Τεκτονικό κείμενο γραμμένο σε Ιταλική γλώσσα.

Πρόκειται για το κείμενο του Καισάριος Δαπόντε που περιλαμβάνεται στο Βίβλος Βασιλειών (Κώδικας Μονής Ξηροποτάμου, ms. 255) και αντιγράφηκε από κείμενο του Πατριάρχη Καλλίνικου Γ με τίτλο «Εΐδησις τῶν τάξεων τῶν Μουρατόρων». Εκείνη την εποχή όπως είναι γνωστό δεν υπήρχαν τυπωμένα Τεκτονικά Τυπικά. Υπήρχαν στην Μεγάλη Βρετανία Τεκτονικές «κατηχήσεις» (catechisms) με ερωταποκρίσεις στην Ευρώπη οι λεγόμενες «αποκαλύψεις» (exposures). Προέρχονταν είτε από αναφορές αστυνομικών που παρακολουθούσαν αυτή τη νέα κίνηση είτε από τυχαίους που αναμείγνυαν αυθεντικά κείμενα και πληροφορίες με φανταστικές προσθήκες για να το πουλήσουν στους διψασμένους για σκάνδαλα και θεωρίες συνωμοσιών αδαείς. Το κείμενο λοιπόν που έχουν στα χέρια τους οι δυο ιερείς είναι μια Ιταλική μετάφραση του Réception d'un Frey-Maçon που έγραψε ο Γάλλος αστυνομικός René Hérault το 1737. Και λόγω των Ιταλικών ο Πατριάρχης χρησιμοποιεί τη λέξη «Μουρατόροι» από το Ιταλικό «muratorì» αντί του «μασόνι - mason» και «φραγκμασόνι - franc-maçon» που χρησιμοποιούσαν οι

Έλληνες μέχρι την ίδρυση της πρώτης Μεγάλης Στοάς το 1867 οπότε και υιοθετούν τον όρο «Τέκτων».

Οι πρώτες επίσημες Στοές δημιουργούνται στην Ανατολική Μεσόγειο από τον Σκωτσέζο Alexander Drummond.

Ο Drummond τοποθετήθηκε πρόξενος της Μεγάλης Βρετανίας στο Χαλέπι της Συρίας το 1744. Ταυτόχρονα ήταν εξουσιοδοτημένος από την Μεγάλη Στοά της Σκωτίας να ιδρύσει Στοές στην Ανατολική Μεσόγειο γι' αυτό και του έχει αποδοθεί ο τίτλος του «Περιφερειακού Μεγάλου Διδασκάλου για τις Μεσογειακές χώρες της Ευρώπης και της Ασίας».

Στο μακρύ ταξίδι του πέρασε από την Ζάκυνθο τα Κύθηρα τη Μύκονο και τη Δήλο. Στη συνέχεια φτάνει στη Σμύρνη όπου υπήρχε Τεκτονική δραστηριότητα ήδη από το 1738 και σύμφωνα με τη μαρτυρία του ιδρύει Τεκτονική Στοά. Τέλος περνώντας από την Κύπρο καταλήγει στο Χαλέπι και ιδρύει μια ακόμα Στοά. Και στις δυο χρησιμοποιεί το όνομα της Μητέρας Στοάς του Σκωτικού Τεκτονισμού Kilwinning.

Εστιαζόμαστε ιδιαίτερα στην Ελλάδα και γι αυτό σημειώνουμε ότι στη Ζάκυνθο, σύμφωνα με το ημερολόγιο του, συζήτησε με κατοίκους του νησιού, μεταξύ των οποίων σημειώνει ότι υπήρξε και ένας ιερέας, περί του Τεκτονισμού.

Ο ορθόδοξος ιερέας ήταν ο "πρωτόπαπας" Ζακύνθου Αντώνιος Κατήφορος ο οποίος στη συζήτηση τους είχε ισχυριστεί ότι συνέγραψε μια διατριβή κατά της Παπικής βούλας «*In eminenti*» που είχε εκδώσει ο Κλήμεντας ΙΒ το 1738, όπου, όπως λέει ο ίδιος, «χρησιμοποιώντας τη κοινή λογική γελοιοποίησε όπως του άξιζε [τον πάπα], ο οποίος αφόριζε τους Τέκτονες χωρίς να γνωρίζει τίποτε περί τεκτονισμού». Ο ιερέας, μαζί με τον γιατρό της Ζακύνθου Νικόλαο Αθηναίο και άλλους, συναναστρέφονται με τον Drummond και δηλώνουν, κατά τη μαρτυρία του, ενθουσιασμένοι, εξέφρασαν δε την επιθυμία να συστήσουν μια Στοά στη Ζάκυνθο,

αλλά τελικά δεν προκύπτει από τα αρχεία της Μεγάλης Στοάς της Σκωτίας και του Drummond η πραγματοποίηση της ίδρυσής της.

Όμως ίσως οι διεργασίες αυτές να συνέβαλαν στην μεγάλη ανάπτυξη που είχε ο Τεκτονισμός τα επόμενα χρόνια στα Επτάνησα.

Η πρώτη Ελληνική Μεγάλη Στοά στην Επτάνησο Πολιτεία

Τα Επτάνησα είχαν την ιδιαιτερότητα για τον Ελλαδικό χώρο να είναι από τον 13^ο αιώνα μέχρι το 1797 υπό την Ιταλική κυριαρχία και να μην περιέλθουν σχεδόν καθόλου υπό τον Οθωμανικό ζυγό. Έτσι βίωσαν τις αλλαγές της Κεντρικής Ευρώπης, την Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό.

Στα Επτάνησα λοιπόν και συγκεκριμένα στην Κέρκυρα ιδρύθηκε η πρώτη κανονική Στοά στον Ελλαδικό χώρο

Είναι η Στοά Beneficenza (Bienfaisance) της Κέρκυρας.

Λέγεται ότι ιδρύθηκε αρχικά το 1740 με πρώτο Σεβάσμιο τον Προβλεπτή της Ενετικής Πολιτείας. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να το επιβεβαιώνουν και είναι αρκετά περίεργο ο ίδιος ο Προβλεπτής να ηγείται σε Τεκτονική Στοά 2 χρόνια μετά την καταδίκη του Τεκτονισμού με την βούλα του Πάπα Κλήμη. Σε κάθε περίπτωση σύντομα ανέστειλε τις εργασίες της.

Την 13^η Ιουνίου 1782 η Μεγάλη Σκωτική Μητέρα Στοά της Βερόνας εν Ανατολή Παδούης (Πάδοβας) με εγκριτικό πίνακα επικυρώνει την αίτηση ίδρυσης της Beneficenza με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αίτησης που ήταν 30 Αυγούστου 1781.

Η Στοά όπως προκύπτει λειτουργούσε από το 1771 και είχε Σύνταγμα από το 1774. Ο Τύπος που ασκούσε η Σκωτική Μεγάλη Στοά της Πάδοβα και υιοθέτησαν οι

Κερκυραίοι αδελφοί ήταν της Αυστηράς Τηρήσεως και στη συνέχεια ο Αναμορφωμένος Σκωτικός Τύπος. Από τότε υπήρχε και Περιστύλιο Σκώτων Διδασκάλων, του πρώτου από τους Ανώτερους Σκωτικούς Βαθμούς που εργαζόταν με το μεταρρυθμισμένο Δόγμα, με το όνομα Σκωτική Επιτροπή *Comite Ecosaise*.

Ο Πρόεδρος της Ιταλικής Μητρικής Μεγάλης Στοάς (Μέγας Διδάσκαλος) που χορήγησε την ιδρυτική χάρτα ήταν ο ακαδημαϊκός και καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Πάδοβα γιατρός Κόντε Carbouri. Η καταγωγή του ήταν από το άλλο μεγάλο νησί των Επτανήσων την Κεφαλλονιά και το Ελληνικό του όνομα Μάρκος Χαρβούρης. Να προσθέσω ότι ο αδελφός του Μαρίνος Χαρβούρης υπηρέτησε στον Ρωσικό στρατό συνεργαζόμενος με έναν άλλο σπουδαίο Κεφαλλονίτη επίσης στρατιωτικό, τον στρατηγό της αυτοκρατορίας Πέτρος Μελισσηνός στη ρωσική απόδοση, Pyotr Ivanovich Melissino. Ο Μελισσηνός θα ιδρύσει τον πρώτο καθαρά Ρωσικό Τεκτονικό Τύπο που φέρει το όνομα του και εμπεριέχει την Ναϊτική παράδοση. Αν σκεφτούμε ότι τόσο ο Μελισσηνός που ηγείται του Ρωσικού Τεκτονισμού όσο και ο Χαρβούρης που ηγείται του Ιταλικού προέρχονται από το ίδιο νησί και την ίδια περιοχή των Επτανήσων, θα πρέπει να μας κάνει να αναρωτηθούμε ποια πνευματική υποδομή υπήρχε σε αυτή την περιοχή για να τους δώσει αυτή την ώθηση στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, λίγο μετά την επίσημη ίδρυση του Ελευθεροτεκτονισμού.

Δεν είναι βέβαια στους στόχους αυτής της εργασίας να το αναλύσουμε, περισσότερο οφείλω όμως να το καταθέσω προς χρήση άλλων ερευνητών.

Θα παραμείνουμε για λίγο στη Μεγάλη Στοά της Βερόνας για να καταλάβουμε τι συμβαίνει εκείνη την εποχή που γεννιούνται οι διάφοροι Τεκτονικοί Τύποι και τον συσχετισμό τους με τις πολιτικές αλλαγές.

Η Μεγάλη Στοά της Βερόνας ήταν εξαρτημένη από το Εθνικό Διευθυντήριο της Λυών (Directoire National de Lyon) και ακολουθούσε τον Τύπο της Αυστηράς Τηρήσεως όπου φυσιολογικά στην ίδια «επαρχία» ανήκαν και τα Επτάνησα.

Στη Λυών είναι Μεγάλος Διδάσκαλος από το 1761 ο Jean-Baptiste Willermoz ο οποίος το 1767 προσχωρεί στο Τάγμα των Εκλεκτών Order of the Elus Cohens του Martines de Pasqually. Όμως αυτός ο Τύπος δεν γίνεται αποδεκτός από τους άλλους Τέκτονες. Έτσι ο Willermoz προσχωρεί στην Αυστηρά Τήρηση και ιδρύει Στοά στη Λυών με το ίδιο όνομα της Κερκυραϊκής, δηλαδή Beneficenza.

Το 1778 οργανώνει το «Convent of Gaul» και εισάγει τον Σκωτικό Ηνωμένο και Μεταρρυθμισμένο Τύπο με Κεντρική Ανατολή των Στοών τη Λυών (Orient central du Rite Ecossais des Loges Reunies et Rectifiees) αρχικά για το θέμα (provinces) της Οξιτανίας και, μετά την Σύνοδο του *Wilhelmsbad* που έγινε στις 16 Ιουλίου 1782, ως Rectified Scottish Rite αποφάσισαν να το ακολουθήσουν εκπρόσωποι από όλες τις ευρωπαϊκές Στοές.

Έτσι λοιπόν η Κερκυραϊκή Beneficenza όταν ιδρύθηκε είχε τον Τύπο της Αυστηράς Τηρήσεως αλλά λαμβάνει την έγκριση ένα μήνα πριν τη Σύνοδο του *Wilhelmsbad* όταν όλες οι Στοές αποφασίζουν να ακολουθήσουν τον Αναμορφωμένο Σκωτικό Τύπο.

Όχι ακριβώς όλες...

Ο Marco Carburì διατηρούσε προσωπικές σχέσεις με μέλη της Γερμανικής Αυστηράς Τηρήσεως και το καλοκαίρι του 1784 φιλοξένησε τον εκπρόσωπο των Γερμανών Ιλλουμινάτι Friedrich Münter. Σύμφωνα μάλιστα με το ημερολόγιο του Münter, ο Χαρβούρης του έδωσε να διαβάσει ένα κείμενο για τον Τεκτονισμό που του είχε στείλει ο ίδιος ο Willermoz για το συνέδριο του *Wilhelmsbad*. Παράλληλα του μίλησε για το ταξίδι του στη Σουηδία όπου είχε ταξιδέψει για να γνωρίσει προσωπικά τον Emanuel Swedenborg και προφανώς πέρα από τον θαυμασμό προς

το έργο του Σουηδού μυστικιστή είχε γνωρίσει και τον Τεκτονικό Τύπο που είχε αναπτυχθεί στον Βορρά.

Τέλος η πλέον αξιόπιστη πηγή πληροφοριών που είναι οι μυστικοί αστυνομικοί που τον παρακολουθούσαν διαβεβαιώνουν ότι έχει διακόψει σχέσεις με τους Γάλλους και δεν έχει καμία σχέση με τους Ιακωβίνους επαναστάτες.

Αυτές οι πληροφορίες θα μας είναι χρήσιμες στη συνέχεια του κειμένου μας.

Ας γυρίσουμε λοιπόν στην Κέρκυρα. Το 1789 ξεσπά η Γαλλική Επανάσταση και το 1797 η Κέρκυρα περνά από τους Ενετούς στην κυριαρχία των Γάλλων. Και ακολουθεί υπό την εποπτεία Οθωμανών και Ρώσων η ίδρυση της Επτανήσου Πολιτείας Repubblica Settinsulare, της πρώτης ανεξάρτητης Ελληνικής περιοχής στη σύγχρονη ιστορία.

Σε αυτό το διάστημα οι Κερκυραίοι αδελφοί πρέπει να περιορίζουν την επικοινωνία τους και τις σχέσεις τους με την Ιταλική Μητέρα Στοά για προφανείς λόγους και κάποια στιγμή παύουν να λειτουργούν οι Στοές στα Επτάνησα.

Τότε εμφανίζεται ένας μεγάλος Έλληνας πολιτικός και τέκτονας, ο Διονύσιος Ρώμας. Ήδη από το 1794 είχε διαδεχθεί τον πατέρα του στη θέση του Γενικού Προξένου της Βενετίας στο Μωριά και στη Ρούμελη, δηλαδή στην κυρίως Ελλάδα που ήταν υπόδουλη στους Οθωμανούς. Ήταν μέλος της Συντακτικής Επιτροπής για την ψήφιση του Επτανησιακού Συντάγματος, στη συνέχεια Πρύτανης της Κέρκυρας και μετά Γερουσιαστής.

Το 1806 ο Ρώμας συμμετέχει στην αφύπνιση της προϋπάρχουσας Στοάς Φιλογένεια (Filogenia – Philogenie) για την οποία δεν έχουμε παλαιότερα στοιχεία.

Στις 28 Μαρτίου 1809 υποβάλλουν προς τη Γαλλία αίτηση ίδρυσης γαλλόφωνης Στοάς που εγκαθιδρύεται στις 9 Μαΐου 1812 με το όνομα St Napoleon υπ αριθμ. 1300 υπό την αιγίδα της Μεγάλης Ανατολής της Γαλλίας. Οι αξιωματικοί

και τα περισσότερα μέλη είναι Γάλλοι αξιωματούχοι αλλά μεταξύ των μελών είναι και ο Ρώμας. Το 1811 ο Διονύσιος Ρώμας μαζί με δυο ακόμα αδελφούς επισκέπτεται στο Παρίσι με επίσημο σκοπό να χαιρετίσουν τη γέννηση του γιου του Ναπολέοντα Α'. Εκεί επισκέπτεται την έδρα της Μεγάλης Ανατολής της Γαλλίας και θέτει τις δύο Κερκυραϊκές Στοές υπό την αιγίδα της λαμβάνοντας την άδεια να λειτουργεί ως Περιφερειακή Μεγάλη Στοά και να ιδρύει Στοές στα Επτάνησα υπό την αιγίδα της Γαλλικής Μεγάλης Στοάς. Ταυτόχρονα και λειτουργώντας ως πολιτικός και Έλληνας πατριώτης διευκρινίζει ότι το όνομα της Στοάς Φιλογένεια σημαίνει «φίλος του γένους των Ελλήνων» που είναι υπόδουλοι στους Οθωμανούς. Αν έχει αντίρρηση η Μεγάλη Ανατολή είναι πρόθυμοι να αλλάξουν το όνομα. Οι Γάλλοι δεν έχουν καμία αντίρρηση, αντιθέτως μάλιστα συμφωνούν απόλυτα, και έτσι 10 χρόνια πριν την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης είναι ο πρώτος Ευρωπαϊκός θεσμός που επίσημα αναγνωρίζει το υπόδουλο Ελληνικό γένος χάρη στον Ρώμα.

Όμως δεν κάνει μόνο αυτό...

Όπως ο ίδιος περιγράφει στο ιστορικό που αναφέρει στην έκθεση του προς την Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας της 5/17 Νοεμβρίου 1843: «...Καθώς η αρχαία Στοά ανήκε στο Σκωτικό Δόγμα των ηνωμένων και μεταρρυθμισμένων Στοών και προκειμένου να μην θιγεί η συνήθεια των Αδελφών με καινοτομίες οι οποίες Θα μπορούσαν να τους εμπνεύσουν αμφιβολίες και υπόνοιες, θεωρήσαμε σκόπιμο να την εντάξουμε στο Φιλοσοφικό Δόγμα σε ότι είχε σχέση με τούς ανώτερου Βαθμούς ζητώντας όμως πάντοτε ιδρυτικό δίπλωμά για τις συμβολικές εργασίες από την Γκιληνοτάτη Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας. Η αίτησή μας ζητούσε την αναγνώριση της εν Ανατολή Κερκύρας Στοάς ως της αρχαιότερης της Ανατολής εκείνης ως Τοπικής Μητέρας Στοάς. Με τον διορισμό μου υπό της Γερουσίας ως Αντιπροσώπου των Ιονίων Νήσων στην Αυτοκρατορική Αυλή, η Στοά επωφελήθηκε από την ευκαιρία εκείνη για να μου αναθέσει την Αποστολή του Αντιπροσώπου της παρά την Γκιληνοτάτη Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας και την προηγουμένως αναφερθείσα

Μητέρα Στοά του Σκωτικού Φιλοσοφικού Δόγματος τον Αγίου Αλεξάνδρου της Σκωτίας και του Κοινωνικού Συμβολαίου».

Έτσι επιβεβαιώνεται η λειτουργία από τον 18^ο αιώνα ανώτερων σκωτικών βαθμών στην Ελλάδα. Αυτό το προϋπάρχον Περιστύλιο τέθηκε υπό την αιγίδα της Μητέρας Στοάς του τότε Φιλοσοφικού Τεκτονισμού του Αγίου Αλεξάνδρου της Σκωτίας και του Κοινωνικού Συμβολαίου.

Επιστρέφοντας στα Επτάνησα ο Ρώμας αναπτύσσει τον Τεκτονισμό και οι Στοές του μούν αδελφούς από την υπόλοιπη Ελλάδα που είναι κάτω από τον Οθωμανικό ζυγό. Χαρακτηριστικά, κάποιος Θεσσαλός στην καταγωγή Théodore Racke, που ήταν Διδάσκαλος από το 1810 στην Bienfaisance et Philogénie Reunites έφτασε στη Μασσαλία το 1814 και υιοθετήθηκε στη Στοά Parfaite Sincérité και στο Υπέρτατο Περιστύλιο Souverain Chapitre de l’Aimable Sagesse. Στην ίδια Στοά την ίδια εποχή έχει υιοθετηθεί επίσης από την Bienfaisance ο Ζακυνθινός Démétrius Mercati και τότε η Στοά αυτή έχει στον κατάλογο της 10 ακόμα Ελληνικά ονόματα.

Το 1815 στις 18 Μαΐου ο Ρώμας επισκέπτεται ένα ακόμα νησί των Επτανήσων, τη Ζάκυνθο, όπου αναβιώνει και προσαρτά τη Στοά Fenice Risorta / Αναγεννημένος Φοίνικας, στη Μητέρα Επαρχιακή Στοά Κερκύρας που όπως λέει το σχετικό δίπλωμα τελεί υπό την αιγίδα «των Υπάτων Δυνάμεων των δυο Φιλοσοφικών δογμάτων Σκωτικού και Γαλλικού, βάσει της συμφωνίας αμφοτέρων αυτών».

Τα πρακτικά εκείνης της ημέρας δίνουν κάποιες πληροφορίες για το παρελθόν της Στοάς:

«...Το Δόγμα το οποίο εξασκούσατε ήταν των Επανενωμένων και Αναθεωρηθέντων Σκωτικών Στοών, των οποίων η έδρα βρισκόταν εις την Λυών. Τέκτονες κατακρημιζόμενοι εντός των ιδεών των διαφόρων Δογμάτων ανέμειξαν εις το Τυπικό σας πολλά παράξενα στοιχεία και διάφορες διαβαθμίσεις Βαθμών, και

ξεχνώντας ότι το Επανορθωθέν Δόγμα έχει μόνο τέσσαρες Βαθμούς και ότι απέκλειε τον Εκλεχτό Διδάσκαλο, σκέφτηκαν να συμπεριλάβουν εις το Τυπικό τους τους Βαθμούς του Ιππότη της Ανατολής, Τελείου Διδάκαλου κλπ., πράγματα ασυμβίβαστα προς το Αναθεωρηθέν Σκωτικό Δόγμα.

»Τούτο δεν συνέβαινε εις την Ανατολή της Κέρκυρας. Εκείνη η Στοά έχει το Σύνταγμα της του Αναθεωρηθέντος Σκωτικού Δόγματος από το 1774 και εργάζεται υπό την αιγίδα του. Αλλά αυτό το Δόγμα είναι σύμφυτο εις το ονομαζόμενο Σκωτικό Φιλοσοφικό, του οποίου οι Συμβολικές Στοές έχουν ιδρυθεί υπό της Μεγάλης Ανατολής της Γαλλίας, αλλά τα Περιστύλια των Ανώτερων Βαθμών, μέχρι τον 33^ο ανήκουν εις αυτό το Δόγμα και εξαρτώνται μόνο υπό αυτό.

»Ως εκ τούτου η Στοά εις Κέρκυρα ακολουθεί τελικά την μοίρα του μεγαλύτερου μέρους εξ εκείνων οι οποίες σχηματίζουν το Αναθεωρηθέν Δόγμα και διατηρούν τα Συντάγματά του, Άδειες Λειτουργίας και Τυπικά υπό την Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας και το Κυρίαρχο Μητροπολιτικό Περιστύλιο τον Σκωτικού Φιλοσοφικού Δόγματος, τα οποία την υπάγουν εις την Μητέρα Μεγάλη Στοά του Καθεστώτος του ονομαζόμενου «Άγιος Αλέξανδρος της Σκωτίας και του Κοινωνικού Συμβολαίου». Το οποίο αντίστοιχα την αναγνωρίζει ως Αρχαία και Περιφερειακή Μητέρα Στοά και της επιτρέπει να απονέμει Βαθμούς μέχρι αυτού του Μεγάλου Σκώτου. Τούτων των πλεονεκτημάτων αυτή η Στοά επιθυμεί να επωφεληθούν όλοι οι Τέκτονες της Περιφέρειάς της, οι οποίοι είναι άξιοι της προσοχής της. Ως εκ τούτων προτείνω: Η Στοά να πάρει τώρα την απόφαση να προσκολληθεί εις το Σκωτικό Φιλοσοφικό Δόγμα. Να ορίσει έναν αντιπρόσωπο της εις την Μητέρα-Στοά εις Κέρκυρα προκειμένου να ζητήσει την εξουσιοδότηση να εργάζεται (η Στοά) με το Τυπικό του ανωτέρω αναφερομένου Συστήματος, και την μεσολάβησή της ώστε αυτή η Στοά να λάβει τα Συντάγματα της και τις Άδειες Λειτουργίας υπό το Ύπατο Μητροπολιτικό Περιστύλιο των Παρισίων και την Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας.»

Μέσα από τα προσεχτικά διατυπωμένα λόγια του Ρώμα εκμαιεύουμε το παρελθόν αυτής της Στοάς. Ο Ρώμας στην ομιλία του προς τους αδελφούς αναφέρει ακόμα σύμφωνα με τα πρακτικά, «...ανήκατε εις μίαν Στοάν που ιδρύθηκε από κάποιον αδ.'. Κασσίνι, Μεγάλο Επιθεωρητή του Επανορθωθέντος Δόγματος...» . Αυτός ο «κάποιος Μεγάλος Επιθεωρητής» Κασσινί που την είχε ιδρύσει , δεν ήταν κάποιος τυχαίος και ο Ρώμας τον γνώριζε πολύ καλά. Ήταν ο αστρονόμος και χαρτογράφος, , εγγονός του διάσημου Gian Domenico Cassini που ίδρυσε και διηύθυνε όπως και αυτός το αστεροσκοπείο του Παρισιού. Μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας επιστημών, της Βασιλικής Εταιρίας του Λονδίνου μεταξύ άλλων και του κύκλου της βασίλισσας Χριστίνας της Σουηδίας. Είναι αυτός που το άγαλμα του στο Λούβρο κρατά χαρακτηριστικά τον γνώμωνα πάνω στην καρδιά.

César-François Cassini

Αυτός λοιπόν ο Κασσινί ίδρυσε το 1781 στη Ζάκυνθο τη Στοά «Φιλανθρωπία». Είναι η ίδια χρονιά που η Beneficenza της Κέρκυρας έκανε αίτημα να υπαχθεί στη Μεγάλη Σκωτική Στοά της Βερόνας.

Η Στοά της Ζακύνθου λοιπόν ιδρύεται από τον Κασσινί που ήταν αποδεδειγμένα μέλος της Στοάς «La Philosophie» της Ανατολής Παρισίων, εκπροσωπούσε λοιπόν Γαλλική και όχι Ιταλική αρχή, και ο οποίος θα έχει επικοινωνία με τη Στοά μέχρι τον θάνατο του το 1784.

Από τότε η Στοά παρέμεινε χωρίς δίπλωμα διατηρώντας μάλλον τον ενδιάμεσο Τύπο (μεταξύ της Αυστηράς Τηρήσεως και του Μεταρρυθμισμένου Σκωτικού) που είχε εισηγηθεί για ένα διάστημα ο Willermoz. Και αυτό γιατί όπως φαίνεται από τα πρακτικά ο Ρώμας αναφέρει ότι εργαζόντουσαν σε ανώτερους Σκωτικούς βαθμούς των Εκλεκτών (Elu) και του Ιππότη της Ανατολής πράγμα ασυμβίβαστο προς το Αναθεωρηθέν Σκωτικό Δόγμα.

Οι βαθμοί αυτοί ως γνωστόν είχαν αποκλειστεί από τον Αναθεωρηθέντα Σκωτικό Τύπο και τη Μεγάλη Ανατολή της Γαλλίας και εξ αυτών ο Ιππότης της Ανατολής επανήλθε ως μέρος του Αρχαίου και Αποδεδεγμένου Σκωτικού Τύπου αφού τον περιλαμβάνουν τόσο τα πρώτα Συντάγματα του 1762 όσο και τα Συντάγματα του Φρειδερίκου του Μεγάλου του 1786 όπου συνενώθηκαν οι παλαιοί αυθεντικοί βαθμοί ως «οι κύριοι κλάδοι ενός και του αυτού δένδρου...» στον Τύπο των 33 βαθμών.

Έτσι η Στοά της Ζακύνθου δεν έχει επίσημη επαφή με τους Κερκυραίους μέχρι που ο Ρώμας αποφασίζει να την αναβιώσει.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι από τη Ζάκυνθο, και προφανώς από αυτή τη Στοά προερχόμενος, ο Marc Bédarride μετέφερε στην Ιταλία και τη Γαλλία τα πρώτα Τυπικά που δημιούργησαν τον τύπο του Μισραϊμ.

Ποια είναι η αιτία λοιπόν που ο Ρώμας αποφασίζει να τους αφυπνίσει; Είπαμε ότι δεν ήταν μόνο δραστήριος Τέκτονας αλλά και διορατικός πολιτικός. Μερικούς μήνες πριν τα Επτάνησα είχαν περάσει στην εξουσία των Άγγλων. Ο Ρώμας βλέποντας τη φθορά των Γάλλων θέλει να αποκτήσει σχέσεις με την

Αγγλία με έναν τελικό μεγάλο σκοπό. Να πετύχει να αναβαθμιστεί και η επτανησιακή Τεκτονική περιφέρεια σε μια Εθνική Ελληνική Μεγάλη Στοά.

Την 1^η Μαρτίου 1815 συνεδριάζουν στην Κέρκυρα με σκοπό να συζητήσουν την πιθανότητα να συνδεθούν με την Αγγλία. Οι εργασίες δεν ανοίγουν σε συμβολικό επίπεδο, δηλαδή υπό την αιγίδα της Μεγάλης Ανατολής, αλλά εν ονόματι και υπό την αιγίδα της Σεπτής Μεγάλης Στοάς του Σκωτικού Φιλοσοφικού Τεκτονισμού ονομαζομένη κοινωνικό Συμβόλαιο και του Αγίου Αλέξανδρου της Σκωτίας στο Παρίσι. Δηλαδή λειτουργούν το Υπέρτατο Περιστύλιο ως ανώτατη Τεκτονική αρχή.

Η προσάρτηση της Ζακύνθου που γίνεται μετά από μερικές μέρες είναι απαραίτητη για τα σχέδια του Ρώμα γιατί για να αναγνωριστεί μια Μεγάλη Στοά χρειάζεται να έχει τρεις τουλάχιστον προϋπάρχουσες Στοές ως ιδρυτικά μέλη. Το αίτημα αποστέλλεται προς τη Μεγάλη Στοά της Αγγλίας και η απάντηση είναι θετική.

Η αποδοχή της σύνδεσης και η μετατροπή της Περιφερειακής Μεγάλης Στοάς σε ανεξάρτητη με το όνομα Γαληνοτάτη Μεγάλη Ανατολή της Ελλάδος αποφασίζεται την 26η ημέρα του 2ου μήνα (Απριλίου) του έ.φ. 5816 από το «Υπέρτατο Επαρχιακό Περιστύλιο» προσαρτημένο στη Σκωτική Μεγάλη Επαρχιακή Στοά του Σκωτικού Φιλοσοφικού Δόγματος του Αγίου Ιωάννη της Σκωτίας υπό το διακριτικό τίτλο «Αγαθοεργία και Φιλογένεια Ηνωμένοι στην Ανατολή της Κέρκυρας».

Αποφασίζουν μάλιστα και προσφέρουν τον τίτλο του Πρώτου Μεγάλου Διδασκάλου στον Δούκα του Σάσεξ, τον Μεγάλο Διδάσκαλο που είχε ενώσει τρία χρόνια πριν τις Αγγλικές Στοές στην Ηνωμένη Μεγάλη Στοά της Αγγλίας. Ο Δούκας απεδέχθη τη θέση μετά από 8 χρόνια, στις 9 Δεκεμβρίου του 1823. Παρέμεινε μέχρι τον θάνατό του και τον διαδέχτηκε ο επόμενος Μέγας Διδάσκαλος της Ηνωμένης Μεγάλης Στοάς της Αγγλίας, Earl of Zetland, ο οποίος διατήρησε και αυτό τον τίτλο ώσπου οι Επτανήσιοι έπαψαν να λειτουργούν το 1857. Λίγο αργότερα το 1864 τα Επτάνησα ενώθηκαν με την Ελλάδα.

Η 26η Απριλίου 1816 μπορεί με ασφάλεια να οριστεί ως η ημερομηνία ίδρυσης της πρώτης Ελληνικής Μεγάλης Στοάς, της Γαληνοτάτης Μεγάλης Ανατολής της Ελλάδος. Συμβαίνει 5 χρόνια πριν την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης που οδήγησε στην ίδρυση του σύγχρονου Ελληνικού κράτους. Σε αυτό το διάστημα θα ιδρυθούν από την Επτανησιακή Γαληνοτάτη Μεγάλη Ανατολή επιπλέον Στοές στην Κεφαλλονιά, τη Λευκάδα που την έλεγαν τότε και Αγία Μαύρα και την Πάτρα. Οι Στοές αυτές και ο Τεκτονισμός θα αποτελέσουν μια μήτρα, ένα καταφύγιο για την Ελληνική επανάσταση αλλά και για την επανάσταση όλων των Βαλκανίων κατά των Οθωμανών και ταυτόχρονα ένα δίκτυο επικοινωνίας με τους φιλέλληνες που θα ενισχύσουν ενεργά τον αγώνα των επαναστατημένων Ελλήνων. Σε αυτές τις Στοές μνήθηκαν μεταξύ άλλων δυο σπουδαίες προσωπικότητες τις επαναστατημένης Ελλάδας αλλά και των Βαλκανίων. Ο ένας εκ των τριών ηγετών της Φιλικής Εταιρίας, της οργάνωσης που προετοίμασε την Ελληνική Επανάσταση, ο Εμμανουήλ Ξάνθος στη Στοά Union της Λευκάδας («Εταιρεία των Ελεύθερων Κτιστών», της Αγίας Μαύρας). Ο αρχιστράτηγος της ελληνικής επανάστασης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης το 1818 στη Στοά Αναγεννημένος Φοίνιξ της Ζακύνθου.

Υπόλοιπη Ελλάδα και Βαλκάνια.

Από τον Ρήγα Φεραίο στη γέννηση του Ελληνικού κράτους

Η ηπειρωτική Ελλάδα με τα νησιά του Αιγαίου και τα Βαλκάνια αποτελούσαν από τον 15^ο αιώνα μέρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η απόληξη της στο Βορρά ήταν στις δυο παραδουνάβιες ηγεμονίες της Βλαχίας (Valahia) και της Μολδαβίας (Moldova) που αποτελούν μέρος της σημερινής Ρουμανίας.

Οι δυο αυτές ηγεμονίες έλεγχαν τους εμπορικούς δρόμους που ένωναν την Ανατολή με την Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (Αυστρία) και την υπόλοιπη βόρεια Ευρώπη και την Ρωσία. Από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα οι Οθωμανοί σουλτάνοι αποφάσισαν να διορίζουν ηγεμόνες πρίγκιπες των δυο ηγεμονιών καθώς και σε

άλλες διπλωματικές θέσεις Έλληνες της Κωνσταντινούπολης από τους λεγόμενους Φαναριώτες. Μεταξύ αυτών ήταν και ορισμένοι από τους πρώτους Τέκτονες της εποχής. Ο Κωνσταντίνος Μαυροκορδάτος ηγεμόνας της Μολδαβίας και της Βλαχίας που επί της ηγεμονίας του ιδρύθηκαν οι πρώτες Στοές στο Γκαλάτσι και το Ιάσιο όπου ήταν και ο ίδιος μέλος. Σε αυτήν ανήκε ο Iordache Cantacuzino ενώ ο αδελφός του Matei Cantacuzino εμφανίζεται το 1776 μέλος της Στοάς Moldova. Ήταν ακόμα ο δραγουμάνος Κωνσταντίνος Καρατζάς ο Μπάνος που μνήθηκε το 1791 στη Στοά Zur siegenden Wahrheit του Βερολίνου, ο Αλέξανδρος Μουρούζης αδελφός του ηγεμόνα Κωνσταντίνου Μουρούζη που μνήθηκε στη Στοά St. Andreas zu den drei Seeblattern στο Σίμπινι (Sibiu ή *Hermannstadt*) το 1776 και τέλος και ιδιαίτερα πρέπει να αναφέρουμε τον γιο του ηγεμόνα της Βλαχίας Αλέξανδρου Υψηλάντη Κωνσταντίνου, που έγινε ηγεμόνας της Μολδαβίας και της Βλαχίας και μνήθηκε το 1784 στη Στοά Zu den drei Saulen στο Μπρασοβο (*Braşov* ή *Kronstadt*).

Ο γιος του Τέκτονας επίσης πρίγκηπας Αλέξανδρος Υψηλάντης θα είναι ο αρχηγός της Φιλικής Εταιρίας που θα κηρύξει την επανάσταση εναντίον των Οθωμανών.

Σε αυτή την περιοχή μεταξύ σημερινής Ρουμανίας και Γερμανίας βρίσκουμε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα 46 Έλληνες Τέκτονες. Οι 33 έμποροι, ένας διερμηνέας, δυο γιατροί, πέντε φοιτητές της ιατρικής και ένας κληρικός, ο αρχιμανδρίτης Ιωάννης Πολυκαλάς που είχε μνηθεί σε μια Στοά της Κεφαλλονιάς.

Οι Έλληνες Τέκτονες είναι ιδιαίτερα ενεργοί και πέρα από τη συμμετοχή τους στην ίδρυση Στοών φροντίζουν και ιδρύουν Στοές και στην πατρίδα τους. Στη Στοά Balduin της Λειψίας υπάρχουν τουλάχιστον 6 έμποροι Έλληνες που κατάγονται από την ίδια πόλη, τα Αμπελάκια της Θεσσαλίας όπου λειτούργησε ο πρώτος συνεταιρισμός βιοτεχνών της Ευρώπης. Στην πατρίδα του λοιπόν τα Αμπελάκια ο διδάσκαλος της Στοάς Balduin της Λειψίας Ιωάννης Παπαθεοδώρου

ίδρυσε το 1802 Τεκτονική Στοά. (Μαρτυρία του Jacob Ludwig Bartholdy και αναφορά στο έργο Leukothea (1825/0 του Carl Jakob Ludwig Iken)

Σε αυτές τις βαλκανικές και ευρωπαϊκές Στοές το πνεύμα της Τεκτονικής Ελευθερίας, Ισότητας και Αδελφότητας αναπτύσσει την ανταλλαγή ιδεών, τις σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των εμπόρων και των νεαρών επιστημόνων ντόπιων και μετοίκων, που όλοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της αστικής τάξης η οποία έχει αρχίσει να εδραιώνεται. Της τάξης των αστών (*Bourgeoisie*), που εμπνεόμενη από τον διαφωτισμό οργάνωσε τη Γαλλική επανάσταση .

Πολλοί από τους τέκτονες αυτών των Στοών ενστερνιζόμενοι τις ιδέες τους διαφωτισμού αναζητούν τρόπους να τις εφαρμόσουν μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Μεταξύ των προαναφερθέντων τεκτόνων υπήρχαν πολλοί οπαδοί και συνεργάτες του Ρήγα Φεραίου.

Ρήγας Φεραίος

Η αναφορά στον Ρήγα είναι απαραίτητη για να εξηγηθεί ότι εκείνοι οι Έλληνες διαφωτιστές και τέκτονες που πρώτοι ονειρεύτηκαν και σχεδίαζαν επανάσταση κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, είχαν το όνειρο της απελευθέρωσης όλων των Βαλκανικών εθνών από τους Τούρκους.

Ο Ρήγας (1757-1798) χρησιμοποιούσε ως επώνυμο το όνομα της πόλης όπου γεννήθηκε, το Βελεστίνο της Θεσσαλίας, που ήταν οι αρχαίες Φερές. Εκεί διέμεναν πολλοί Βλάχοι εμπορευόμενοι μεταξύ της Ελλάδος, της Μολδαβίας και της Βλαχίας και προφανώς εκεί βασίζεται η σχέση, η οικειότητα και η δράση που ανέπτυξε στις περιοχές της σημερινής Ρουμανίας.

Πολύ νέος έφυγε για να σπουδάσει στην Κωνσταντινούπολη και εκεί γνώρισε τον ηγεμόνα της Βλαχίας Αλέξανδρο Υψηλάντη, τον πατέρα και παππού

των Υψηλάντηδων που προαναφέραμε. Έμεινε στην υπηρεσία του ως γραμματέας και στη συνέχεια αναχώρησε για τη Βλαχία όπου έγινε γραμματέας του ηγεμόνα της Νικόλαου Μαυρογένη.

Εκεί στο Βουκουρέστι έγραψε τα περισσότερα έργα του και συνεπαρμένος μέσα στο πνεύμα του Διαφωτισμού και της Γαλλικής επανάστασης συλλαμβάνει την ιδέα της εξέγερσης όλων των λαών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ονειρεύεται μια επανάσταση, που θα απελευθέρωνε και θα ενοποιούσε όλους τους Βαλκανικούς λαούς σε μια ομοσπονδιακή δημοκρατία και ψάλλει στον Θούριο του.

«Βούλγαροι κι Αρβανίτες και Σέρβοι και Ρωμιοί

Νησιώτες κι Ηπειρώτες με μια κοινή ορμή

για την ελευθερία να ζώσουμε σπαθί...».

Το 1790 φτάνει στη Βιέννη και τυπώνει τον Θούριο, την Χάρτα που περιλαμβάνει τον χάρτη των ελεύθερων Βαλκανίων και την προκήρυξη «Νέα πολιτική διοίκησης των κατοίκων της Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων νήσων και της Βλαχομπογδανίας». Τα τυπώνει σε χιλιάδες αντίτυπα, προκειμένου να μοιραστούν τα επαναστατικά του μανιφέστα παντού σε όλους τους καταπιεσμένους ανεξαρτήτως καταγωγής και θρησκείματος.

Εκεί φαίνεται να είναι μέλος μιας μυστικής οργάνωσης τους «Καλούς Εξαδέλφους». Το όνομα παραπέμπει στη συντεχνία των «Bons Cousins» του 16^{ου} αιώνα και μετέπειτα στους Καρμπονάρους. Γνωρίζουμε ότι αυτή η εταιρεία ακολουθούσε Τεκτονικούς Τύπους και είχε σκοπό -όπως και ο Ρήγας- την συνένωση όλων των Βαλκανικών λαών με σκοπό την απελευθέρωση από τους Τούρκους.

Οι "Καλοί Εξαδέλφοι" διώχθηκαν από τη Βιέννη και φαίνεται ότι βρήκαν καταφύγιο στην Ιόνιο Πολιτεία.

Ο Ρήγας χρησιμοποιεί Τεκτονική μεθοδολογία δεν είναι όμως αποδεδειγμένο αν μυήθηκε σε κάποια Στοά. Όμως μεταξύ των συνεργατών και των οπαδών του υπάρχουν πολλοί Τέκτονες. Ενδεικτικά και παραλείποντας όλους τους Έλληνες θα αναφέρω τον Johan Peter Frank, τον γατρό που πρώτος προπαγάνδισε την ανάγκη της δημόσιας υγείας, μέλος της Αυστριακής Στοάς Zur wahren Eintracht (Η Αληθής Ομόνοια). Και τον Osman Pazvantoğlu που επαναστάτησε εναντίον του σουλτάνου και το 1793 ελευθέρωσε την περιοχή από το Βελιγράδι μέχρι την Βάρνα ιδρύοντας παράλληλα την πρώτη Στοά στη Βουλγαρία, στο Βιδίνι.

Ο Ρήγας θεωρήθηκε επικίνδυνος για την ασφάλεια της Ευρώπης από τους Αυστριακούς οι οποίοι τον συνέλαβαν στην Τεργέστη. Τον οδήγησαν στο Βελιγράδι μέρος του οποίου ανήκε ακόμα στους Αυστριακούς και τον παρέδωσαν στους Τούρκους. Φυλακίστηκε στον πύργο Νεμπόισα όπου τον στραγγάλισαν και πέταξαν το πτώμα του στον Δούναβη.

Ένας από τους γνωστότερους Ρουμάνους ιστορικούς του 20ου αιώνα που διετέλεσε και πρωθυπουργός της χώρας του, ο Nicolae Iorga (1871-1940) έγραψε για τον Ρήγα: *«να μιλήσουμε, όχι για έναν Ευρωπαίο, αλλά για έναν Ανατολίτη που έγινε Ευρωπαίος, όχι για ένα Γάλλο ή Γερμανό, αλλά για έναν Έλληνα που μιλούσε και έγραφε γαλλικά και γερμανικά. Αυτός ο πρωτεργάτης του μοντερνισμού είναι μια διάσημη μορφή στην ιστορία της Ελληνικής Αναγέννησης. Δεν είναι άλλος παρά ο Ρήγας»*

Ο Ρήγας πέθανε αλλά το έργο του δεν έσβησε. Όπως έγραψε ο Γάλλος ιστορικός François Rouqeville: *«...Οι Έλληνες πολεμούσαν έχοντας στα χείλη τους τις τρομερές στροφές του Ρήγα...»*

Η Φιλική Εταιρεία και ο Αλέξανδρος Υψηλάντης

Το 1811 σύμφωνα με μια παράδοση κατόπιν υποδείξεως του Ναπολέοντα Γ', πραγματοποιείται στο Παρίσι, η ίδρυση αμιγώς μιας Τεκτονικής μυστικής εταιρίας για την απελευθέρωση της Ελλάδας, με το όνομα «Ελληνόγλωσσο Ξενοδοχείο».

Εκεί μνήθηκαν όχι μόνο Έλληνες αλλά και Ευρωπαίοι φιλέλληνες Τέκτονες. Σημαντική μορφή μεταξύ των πρώτων μελών είναι ο Αθανάσιος Τσακάλωφ, ο οποίος ταξιδεύοντας στη Μόσχα μύησε και τον Νικόλαο Σκουφά.

Μετά την ήττα του Ναπολέοντα η Ιερά Συμμαχία (Ρωσία, Αυστρία και Πρωσία και στη συνέχεια Αγγλία) κινείται συστηματικά κατά των φιλελεύθερων τάσεων που είχαν ήδη αρχίσει να εκδηλώνονται μετά τη Γαλλική επανάσταση. Το Παρίσι δεν θα προσφέρεται πια για τέτοιου είδους σχεδιασμούς. Τότε το 1814, ο Εμμανουήλ Ξάνθος έρχεται από τη Λευκάδα στην Οδησό και εκεί γνωρίζει τους Τσακάλωφ και Σκουφά και αποφασίζουν την ίδρυση της «Φιλικής Εταιρίας», μιας οργάνωσης στηριγμένης σε Τεκτονικές αρχές με σκοπό να υλοποιήσει το όνειρο του Ρήγα. Οι πρώτοι μάλιστα που μνήθηκαν στους ανώτερους βαθμούς ήταν ενεργοί Τέκτονες.

Ο Εμμανουήλ Ξάνθος είχε μνηθεί στη Στοά Union της Λευκάδας σύμφωνα με τα γραφόμενα του το 1813. Με αυτή την ιδιότητα το 1820 γίνεται δεκτός ως Διδάσκαλος Τέκτων και λαμβάνει Τεκτονικό δίπλωμα από τη Ρωσική Στοά Les Amis Reunis (Επανενωμένοι φίλοι??? Ή Συνασπισμένοι Φίλοι) υπ. αριθμ. 8 στην Αγία Πετρούπολη που ανήκε στη Μεγάλη Στοά Astrea .

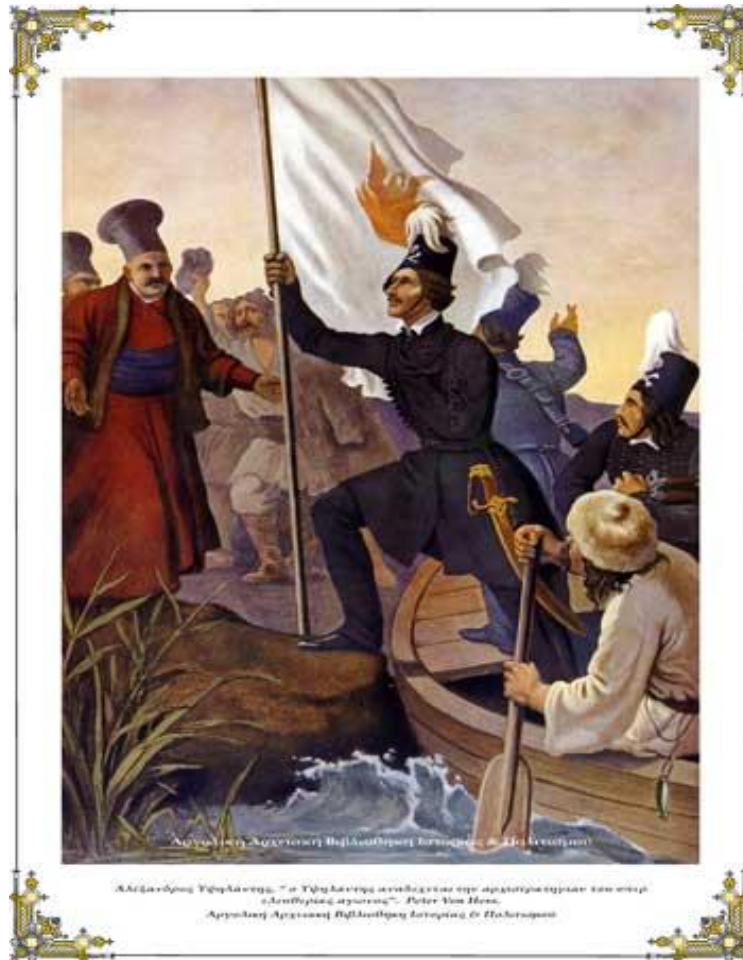
Η ιδιαιτερότητα των Στοών αυτής της Τεκτονικής δύναμης είναι ότι εργάζονταν σε διαφορετικές γλώσσες, Ρωσικά, Γαλλικά, Πολωνικά και Γερμανικά και ότι μεταξύ των μελών της υπήρχαν σημαντικά ονόματα από την πολιτική στρατιωτική και οικονομική εξουσία της χώρας.

Σε αυτή τη Μεγάλη Στοά ήταν μέλη μεταξύ άλλων οι πρίγκιπας Αλέξανδρος Υψηλάντης και ο αδελφός του Νικόλαος, γιοί και εγγονοί των ηγεμόνων της Μολδαβίας και της Βλαχίας και Τέκτονες οι ίδιοι όπως και ο πατέρας τους.

Στον πρίγκηπα Υψηλάντη αντιστράτηγο του αυτοκρατορικού Ρωσικού στρατού προσφέρει ο Ξάνθος την ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας και εκείνος το αποδέχεται.

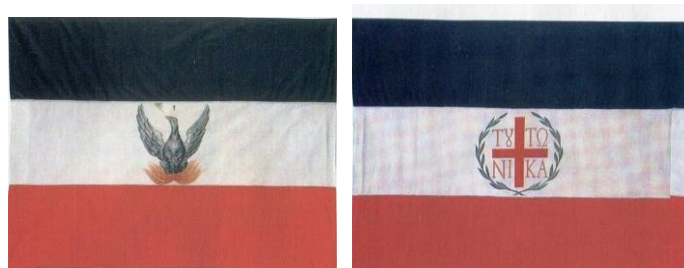
Μαζί με τον αδελφό του Νικόλαο προχωρούν στη συγκρότηση εθελοντικού στρατού που τον ονομάζουν Ιερό Λόχο.

Τα σύμβολά του αρχίζοντας από το κρανία με τα διασταυρούμενα οστά που ως υπενθύμιση του *memento mori* συμβόλιζε την απόφαση των εθελοντών για ελευθερία ή θάνατο, ήταν όμως και έμβλημα Ναϊτικό και Τεκτονικό που παραπέμπει σε μυστικές εταιρείες. Καλύτερα όμως το περιγράφει ο Γάλλος ευγενής Αύγουστος Ντε Λαγκάρντ (Augustin de Lagarde), όταν στα απομνημονεύματα του για το συνέδριο της Βιέννης (Παρίσι 1843), αναφέρεται στην «Εταιρεία» του Ρήγα, και στη συνέχεια στην Φιλική Εταιρεία και τον στρατό που προετοίμαζε ο Υψηλάντης: *...«... Η στολή των μελών ήταν ολόμαυρη και συνοδεύετο από σκούφο, επί του οποίου απεικονίζονταν μια νεκροκεφαλή και υπ' αυτήν δύο οστά σταυροειδώς τοποθετημένα. Τα χρώματα της εταιρείας ήταν άσπρο-μαύρο- κόκκινο. Η εταιρεία αυτή έφθασε να αριθμεί 60.000 μέλη. Είχε τέσσερα μυστικές τάξεις. Ένας πέπλος βαθύτατου μυστηρίου εκάλυπτε την φύσιν της,...Εις των φλογερωτέρων υποστηρικτών της ήταν ο μητροπολίτης Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιος.»*

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης διαβαίνει τον Προύθο, πίνακας του Peter von Hess.
 Στα καπέλα τους διακρίνεται η νεκροκεφαλή με τα διασταυρούμενα οστά.

Η Ελληνική σημαία των επαναστατών θα έφερε τα χρώματα της Εταιρείας που τα είχαν υιοθετήσει από τη σημαία του Ρήγα: άσπρο μαύρο και κόκκινο. Στη μία πλευρά είχε το μυθικό φοίνικα μέσα σε φλόγες και τον «ακτινοβόλο παντεπόπτη οφθαλμό» με την επιγραφή «εκ της τέφρας αναγεννώμαι», στη δε άλλη, τον αρχαίο Ελληνικό ισοσκελή σταυρό, μέσα σε δάφνινο στεφάνι και κάτω την επιγραφή «Εν τούτω νίκα».

Η Επαναστατική σημαία του Υψηλάντη

Ο Υψηλάντης περνά τον ποταμό Προύθο στις 22 Φεβρουαρίου 1821 και υψώνει τη σημαία της Επανάστασης στις παραδουνάβιες ηγεμονίες στο Ιάσιο την πρωτεύουσα της Μολδαβίας της οποίας ηγεμόνες υπήρξαν τόσο ο παππούς του που ίδρυσε και την πρώτη Στοά στο Βουκουρέστι το 1796 όσο και ο πατέρας του που υπήρξε φίλος και συνεργάτης του Ρήγα Φεραίου.

Σχεδόν ταυτόχρονα ξεσπούν επαναστατικές εστίες προετοιμασμένες από τη Φιλική Εταιρεία σε διαφορά σημεία με κορύφωση την 25 Μαρτίου 1821 όταν ορκίζει ο Επίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός τους επαναστάτες στη Μονή της Αγίας Λαύρας.

Αρχηγός και αρχιστράτηγος των επαναστατημένων Ελλήνων ήταν ο μνημένος στη Στοά Αναγεννημένος Φοίνιξ της Ζακύνθου, Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Ίδρυση του Ελληνικού κράτους και του ελληνικού Τεκτονισμού

Η επανάσταση του Υψηλάντη στις παραδουνάβιες περιοχές απέτυχε και περιορίστηκε στον Ελληνικό χώρο όπου οι Έλληνες συνέχιζαν μόνοι τους αφορισμένοι ακόμα και από τον Πατριάρχη τους που ήταν εγκλωβισμένος στην έδρα του και έδρα του σουλτάνου την Κωνσταντινούπολη.

Οι Έλληνες έπρεπε να βρουν συμμάχους ή τουλάχιστον να διεκδικήσουν την ανοχή των Μεγάλων δυνάμεων. Η Ιερά Συμμαχία κατευθυνόμενη από τον ισχυρό Αυστριακό διπλωμάτη φον Μέτερνιχ δεν ήθελε καμία φιλελεύθερη επαναστατική κίνηση που θα τίναζε την ισορροπία σε ολόκληρα τα Βαλκάνια και δεν ανεχόταν τίποτα που να συσχετιζόταν με τη Γαλλική επανάσταση και τις μυστικές εταιρίες.

Πιθανόν αυτή είναι η αιτία που οι επαναστατημένοι Έλληνες, όταν στις 20 Δεκεμβρίου του 1822 ψηφίζουν το προσωρινό τους Σύνταγμα, αγνοούν και

καταργούν τη σημαία και τα σύμβολα της Φιλικής Εταιρείας και παραμερίζουν τον Υψηλάντη θέλοντας να δείξουν στην Ευρώπη της Ιερής Συμμαχίας ότι η Επανάσταση δεν είχε σχέσεις με μυστικές Εταιρείες.

Παρ όλα αυτά η Επανάσταση δεν θα είχε επιτύχει αν δεν υπήρχε το μεγάλο κύμα των φιλελλήνων εθελοντών. Και οι περισσότεροι εξ αυτών ήταν Τέκτονες.

Για παράδειγμα ο έμπορος Θεοχάρης Κεφαλάς που ήταν το 1799 μεταξύ των ιδρυτικών μελών της Στοάς Zum Morgenstern στο Hof κοντά στη Βαυαρία και το 1804 συμμετέχει στην ίδρυση μιας ακόμα Στοάς, της Zur goldenen Wage. Τον Οκτώβριο του 1822 τίθεται επικεφαλής της λεγόμενης «Γερμανικής Λεγεώνας», μιας ομάδας 115 Γερμανών και Ελβετών εθελοντών Τεκτόνων και τους οδηγεί στη Μασσαλία και από εκεί στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας το Γαλλικό Τεκτονικό δίκτυο.

Ιδιαίτερα λοιπόν πρέπει να αναφερθούμε στο δίκτυο που είχε δημιουργηθεί μέσα σε Γαλλικές Στοές.

Στη Μασσαλία συγκεκριμένες Στοές οργάνωναν και συντόνιζαν το δίκτυο εθελοντών και εφοδιασμού προς τους επαναστατημένους Έλληνες.

Εκεί οργανώθηκε μια στρατιωτική Στοά εθελοντών με το όνομα «τα Θετά Τέκνα των Αθηνών και της Σπάρτης - Les Enfants Adoptifs de Sparte et d'Athènes».

Η σπουδαιότερη συμμετοχή των μελών αυτής της Στοάς είναι στην πολιορκία και τη διάσωση του ιερότερου μνημείου του δυτικού πολιτισμού, της Ακροπόλεως των Αθηνών. Το 1826 οι Τούρκοι είχαν καταλάβει ολόκληρη την Αθήνα εκτός από την Ακρόπολη. Οι υπερασπιστές της αρνούσαν να παραδοθούν αποφασισμένοι να ακολουθήσουν το παράδειγμα του Μεσολογγίου και τον δρόμο της θυσίας.

Ήταν σε τραγική κατάσταση χωρίς τρόφιμα και πολεμοφόδια. Τότε ο Γάλλος Φιλέλληνας στρατηγός Charles Fabvier με 480 στρατιώτες και 40 φιλέλληνες εθελοντές διέσπασαν την πολιορκία φέρνοντας εφόδια και τη σωτηρία στους πολιορκημένους. Οι 40 εθελοντές ήταν κυρίως μέλη της Στοάς «τα Θετά Τέκνα των Αθηνών και της Σπάρτης - Les Enfants Adoptifs de Sparte et d'Athènes». Σύμφωνα με τα πρακτικά τα Στοάς που διασώζονται στο Fonds Macconique της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας μέσα στην πολεμική ατμόσφαιρα της πολιορκίας η Στοά συνεδρίασε κανονικά 2 φορές. Στις 2 Ιανουαρίου 1827 και μετά από δυο ημέρες την 4^η Ιανουαρίου όπου μύησαν δυο νέους Τέκτονες και στη συνέχεια γιόρτασαν το Χειμερινό Ηλιοστάσιο.

Στη Γαλλία επίσης η ιστορική Στοά των Τριπλοσόφων (Trinosophes) περιέλαβε στην ημερήσια διάταξη της 3^{ης} Αυγούστου 1824 «Πένθιμη χειροκρουσία για 70 αδελφούς που πέθαναν ομαδικά» στη σφαγή του πληθυσμού του Ελληνικού νησιού των Ψαρών.

Και στη συνέχεια κάλεσε τους αδελφούς να φέρουν τριπλή χαρμόσυνο χειροκρουσία για αυτούς που είχαν την «ωραιότερη και πιο αξιοζήλευτη τύχη» να πεθάνουν για την πατρίδα.

Το ίδιο έτος η ίδια Στοά θρήνησε τον θάνατο του φιλέλληνα ποιητή και Τέκτονα Λόρδου Βύρωνα που υπήρξε ανιψιός του Μεγάλου Διδασκάλου της Μεγάλης Στοάς της Αγγλίας, Βαρώνου William Byron.

Όταν ευτύχησαν οι Έλληνες να αποκτήσουν ελεύθερο κράτος, ο εγγονός του αρχιστρατήγου της επανάστασης Θεόδωρου Κολοκοτρώνη που είχε το όνομα του παππού του και αρχιστράτηγου της Ελληνικής επανάστασης και το προσωνύμιο Φαλέζ, γράφει ένα βιβλίο με τίτλο «Ιερείς των Ελευσινίων Μυστηρίων».

Σε αυτό υπάρχει ο στίχος: **«Ευλογημένε αι Μασωνικάί Στοαί αίτινες σας εβάπτισαν εις την κολυμβήθραν της ελευθερίας»**

Όπως ήδη αναφέραμε, η Μεγάλη Στοά που είχε ιδρυθεί στα Επτάνησα έπαψε να λειτουργεί το 1857. Το 1861, τρία χρόνια πριν την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα Άγγλοι στρατιωτικοί που βρίσκονταν στη Ζάκυνθο ίδρυσαν την Star of the East Lodge 880. Η Στοά αυτή λειτουργεί μέχρι σήμερα υπό την αιγίδα της Ηνωμένης Μεγάλης Στοάς της Αγγλίας.

Στο Ελληνικό κράτος οι πρώτες Στοές εμφανίζονται να λειτουργούν υπό την αιγίδα της Μεγάλης Ανατολής της Ιταλίας. Το 1863 αποκτούν ημιαυτονομία με τη μορφή Διευθυντηρίου και το 1868 με Διάταγμα του Μεγάλου Διδασκάλου της Μεγάλης Ανατολής της Ιταλίας ιδρύεται η Μεγάλη Ανατολή της Ελλάδος (μετέπειτα Μεγάλη Στοά της Ελλάδος). Παρ' όλα αυτά, λόγω της έλλειψης ομοφωνίας σε κάθε απόπειρα εκλογής Μεγάλου Διδασκάλου, συνεχίζουν και λειτουργούν με ένα διευθυντήριο στο οποίο προεδρεύει ως Πρόσθετος Μέγας Διδάσκαλος ο Νικόλαος Δαμασκηνός μέχρι να βρεθεί ο κατάλληλος υποψήφιος.

Θα χρειαστεί να περάσουν σχεδόν τέσσερα χρόνια και την 10^η Ιουλίου 1872 συγκαλείται τελικώς Γενική Συνέλευση που εκλέγει ως πρώτος Μεγάλο Διδάσκαλο τον Πρίγκιπα Δημήτριο Ροδοκανάκι. Μετά από δύο μέρες στις 12 Ιουλίου 1872, βάσει των εξουσιών που του είχε απονείμει το Ύπατο Συμβούλιο του 33^{ου} της Σκωτίας ο Δημήτριος Ροδοκανάκι ιδρύει το Ύπατο Συμβούλιο του Αρχαίου και Αποδεδεγμένου Σκωτικού Τύπου της Ελλάδος.

Και έτσι, σε εκείνες τις τρεις ημέρες του Ιουνίου του 1872 ολοκληρώθηκε η επίσημη έναρξη του Τεκτονισμού στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος.

Ιορδάνης Πουλκούρας

Βιβλιογραφία

- Η καθίδρυση του ελεύθερου τεκτονισμού στον νέον ελληνοισμό. Αγγέλου Άλκης . Ο Εραμιστής (Όμιλος Μελέτης του Ελληνικού Διαφωτισμού)
- Η «ΕΙΔΗΣΙΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΜΟΥΡΑΤΟΡΩΝ» και η Πρόσληψη του Τεκτονισμού από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Καλλίνικο Γ'. Γιώργος Κουζακιώτης
- Ιστορία της Ελληνικής Μασονίας και Ελληνική Ιστορία. Λουκάς, Ιωάννης Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ιεροδόμ, Από τον μεσαιωνικό Τεκτονικό μύθο στον Αρχαίο και Αποδεδεγμένο Σκωτικό Τύπο. Ιορδάνης Πουλκούρας, Εκδόσεις ΑΡΧΕΤΥΠΟ.
- Ο Τεκτονισμός στην Ελληνική κοινωνία και γραμματεία του 18ου αιώνα, Οι Γερμανόφωνες μαρτυρίες. Ίλια Χατζηπαναγιώτη- Sangmeister, Εκδόσεις Περίπλους.
- Ο μουσικός Επαναστάτης, Σπυρίδωνας Χατζάρας.
- Οι Ρουμάνοι για τον Ρήγα. ELENA LAZAR, Διευθυντής του Εκδοτικού Οίκου Ομόνοια, Βουκουρέστι.
- Περί τους Τέκτονας, τον Τεκτονισμό και την εισφορά των εις τους Αγώνες του Έθνους. Παναγιώτης Γ. Κρητικός. Εκδόσεις, Τεκτονικό Ίδρυμα της Ελλάδος.
- Τεκτονικά ανάλεκτα, Ανδρέας Χρ. Ριζόπουλος, Εκδόσεις Αρχέτυπο.
- Τεκτονισμός (Συμβολή στην επανάσταση του '21). <http://argolikivivliothiki.gr/tag/μασονική-Στοά/>
- Φιλέλληνες και Έλληνες Τέκτονες το 1821, Ανδρέας Χρ. Ριζόπουλος, Εκδόσεις Τετρακτύς.
- Alexander Drummond First Provincial Grand Master (1739 – 1747). An Historical Sketch By Brother William C. Shepherdson
- Cristina di Svezia, J.D. Cassini, la sua famiglia e la proto-massoneria italo-francese, Giustino Languasco.
- Emanuel Swedenborg, Secret Agent on Earth and in Heaven Jacobites, Jews and Freemasons in Early Modern Sweden, Marsha Keith Schuchard
- FREEMASONRY IN EIGHTEENTH-CENTURY IZMIR? A CRITICAL ANALYSIS OF ALEXANDER DRUMMOND'S TRAVELS (1754), Maurits H. van den Boogert
- History of Freemasonry in Moldova <http://mlm.md/en/istoricul.htm>
- La Loge et l'étranger : les Grecs dans la Franc-maçonnerie marseillaise au début du XIXe siècle, Mathieu Grenet
- Locke's Philosophy: Content and Context G. A. J. Roger
- Réseaux maçonniques et paramaçonniques des officiers de la Grande Armée engagés dans les mouvements nationaux et libéraux, Walter Bruyère-Ostells
- The History of Masonry in Moldova (1733-1812), reprinted from MASONIC ATHENAEUM, the official journal of the Grand Lodge of Moldova (No.1, November 2014, pp. 10-15)
- The Brothers Carburi Petrie Harbouri, Publisher: Bloomsbury Publishing PLC